

Gilles Roudière: *What are these mountains*, Albania, Vlorë, 2011, 28,5x43 cm

SOMOGYI ZSÓFIA

Sűrű köd van ott, és az eltűnt idő¹

Gilles Roudière fotóiról

Gilles Roudière autodidakta fotós, jelenleg Berlinben él.² Saját elmondása szerint a háború utáni japán fotográfia volt legnagyobb hatással képi világának kialakulására, amely lényegében akkor jött létre, amikor „már nem megérteni, hanem érezni akarta a képeket”.³

A 2019-es Budapest Fotófesztivál keretében rendezett *En silence* című kiállításán három sorozatát mutatta be (*Trova*, *Unsung song of a city* és *What are these mountains dreaming about?*).⁴ És, bár ezek más és más országokban készültek (Kuba 2016 / folyamatban, Isztambul 2013–2015, Albánia 2010–2012), mégis rendkívül erős és egységes világot alkotnak.⁵

Gilles Roudière: *Unsong Song*, Istanbul 7, 2015, 28,5x43 cm

Gilles Roudière: *Unsong Song*, Istanbul 6, 2015, 28,5x43 cm

Gilles Roudière: *Unsong Song*, Istanbul 4, 2015, 28,5x43 cm

Gilles Roudière: *Unsong Song*, Istanbul 3, 2013, 20x30 cm

Gilles Roudière: *Unsong Song*, Istanbul 2, 2013, 20x30 cm

Gilles Roudière: *Unsong Song*, Istanbul 1, 2013, 20x30 cm

Ha nagyon szeretnénk kategorizálni Gilles Roudière munkáit, az egyik címke a *street photography* lehet, mert a fotós általában városi tájakat és életképeket rögzít.⁶ De korántsem hozza a műfaj szokásos sajátosságait: nem a portrészerezés, a város életének, színeinek, tereinek, lakóinak az élete az, amiről valamilyen, de őket mélyebben jellemző képet kapunk a fotókon. A *street photography*, vagy egy másik, munkái kapcsán szintén felmerülő, a magyar terminológiában szubjektív dokumentarizmusnak nevezett műfaj a látottak elbeszélésre, megismertetésére, azaz valamiféle objektivitásra törekszik. Mégis, mindkét esetben, a fotós mint rendező, mint a képi formátum és a lekapott jelenetek meghatározója, vagy éppen, mint egy operatőr, aki ebben az esetben nem kamerával, hanem fényképezőgéppel vág, óhatatlanul beleviszi saját magát a képkészítés folyamatába. Így ezek az objektívnek szánt képek szubjektív jelleget is öltenek. De közel sem annyira, amennyire Gilles Roudière munkáiban: a végtelenségig fokozza a szubjektivitást, amikor a kiválasztott témákat, jeleneteket, helyszíneket, anélkül, hogy ürüggyé degradálnánk, ábrázolásuk módjával mégis egy egészen időn és téren túli dimenzióba helyezi. Több eszközzel is megakadályozza, hogy a fotózott közeget mi nézők a maguk valóságában ismerjük meg (amennyire ez egyáltalán lehetséges lenne), ugyanakkor nagyon határozottan beleviszi képeibe saját érzéseit, benyomásait az adott hely atmoszférájáról. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a szubjektív intuíciók, asszociációk és érzések előtérbe való helyezésével írja felül az eredeti látványt.

Gilles Roudière: *Trova*, Cuba, Trinidad, 2016, 28,5x43 cm

Saját maga nem drámaiságot lát az elkészült képekben – miközben első és második pillantásra is ez tűnik képei egyik alapvető és közös jellemzőjének. Felmerül, hogy talán részben azért sem, mert ő látta az eredeti, gyakran fényárban úszó látványt, benne volt a kézzelfogható, részletekből összeálló valóságban, amelyből kiemelt és átváltoztatott látványokat. Így talán könnyebben kapcsolja fotóit a megélt pillanatokhoz, azokhoz a mozzanatokhoz, amelyek körülvették képkészítéskor, ám amelyeket a végső képekből kiiktatott. Egy televíziós interjúban ezt a kettősséget a film és a fotó különbségével jellemezte: hogy az előbbi (itt talán ezt tekinthetjük a valóságnak) minden színt és rezdülést megformál és bemutat a nézőnek, míg az utóbbi csak elindítja a gondolatokat, sejtéseknek, asszociációknak tud teret adni.⁷ Ő pedig ezt a teret próbálja a lehető legtágabbra hagyni: igen kevés kapaszkodóval enged be a képeibe, már ami az eredeti helyzet felfejtéséhez kellene, így helyette jöhet az, ami a nézőből árad ki a képnézés élménye során. A fotók fekete-fehérek, a minden helyszínre jellemző erős fényt a fotós részben tompítja, részben felerősíti képein, egyúttal a sötét-világos felületek ellentétét hangsúlyozza ki a képeken. Ezzel is kiveszi az itt és most konkrétságából az ábrázoltakat. A stabil kontúrok feloldódnak, a mindenre ráömlő fény és a mindent bekebelező sötétség áramlásaiból bontakoznak ki látványok. A mindennapok narratív részletei így tűnnek vagy halványodnak el, így válnak a képek letisztulttá.

Gilles Roudière: *Trova*, Cuba, Havana 4, 2016, 28,5x43 cm

Minden, műalkotásra vetett pillantásunkat alapvetően határozza meg a saját pozíciónk: kik vagyunk, mit láttunk már az életben, és mit nem, mit gondolunk a világról, milyen korban élünk. Így az utópikus, sőt, apokaliptikus jelleg, amely szintén erősen jellemzi Gilles Roudière képeit, részben talán a már sokféle módon megfogalmazott és képekké változtatott, az emberiség jövője kapcsán egyre csak erősödő szorongásunk miatt merül fel. A végső és iszonyatos világégés utánra fantáziált földi élet (filmekből, irodalomból, képzőművészetből ismert) képeire emlékeztetnek részben ezek a fotók, melyek némelyike mintha egyenesen a jövőből érkezne. A kiégett látványok, a vakító fénytől, mint valami atomvillanás maradványától megcsonkolt, sziluetté olvadt alakok (akik egyébként nem egyszer Giacometti agyontépázott és kínozott, törékeny figuráit juttathatják eszünkbe), valamint a fehér semmibe oldódó vagy éppen a feneketlen sötétség

által elnyelt részletek hangolhatják a néző számára ezeket a fotókat az elmúlás, méghozzá egy, az egész világunkat szétmállasztó elmúlás dokumentumaivá. A részletek híján a képi üresség (letisztultság) a nagy robbanás utáni mély csend érzetét kelti. A tömegben is magányosan bolyongó, arcuk híján kommunikációra is képtelennek érzett alakok elérhetetlen messzeségben vannak tőlünk. Az emberi alak a korábban említett fotóműfajokban sem feltétlenül főszereplő, alakja, lencsevégre kapott mikro-sztorija, a teste gyakran csak mint mintázat szerepel, amely izgalmas képi struktúrát alkot egy másik alakkal vagy a környezetével – de Gilles Roudière képein még ennyire sem kap szerepet. Staffázs figurák ezek, akik a képi arányokat érzékeltetik, az emberi életet (vagy annak nyomát) sejtetik vagy bizonyítják, s annak mikéntjét érzékeltetik. A tömeg is sziluett csupán, arctalan, sötét foltként hömpölyög a megfoghatatlan térben.

Gilles Roudière: *Trova*, Cuba, Havana 4, 2016, 20x30 cm

A fotózott helyszínek mindegyike viszonylag szegényebb ország, romos épületekkel, kevésbé nyugatias és/vagy *high tech* infrastruktúrával, és ezekre a jellemzőkre a fotók stílusa nagyon ráerősít, egyúttal apokaliptikus asszociációinknak is újabb megerősítést ad. A lepusztult, üres tereket, a repedezett falakat az elmúlás, az emberi élet végességének időtlen kontextusába helyezi. Ezek a képek mintha megállt volna az idő. Nincs történet, nincs zajlás, nem lüktet az élet.

A fotók az alapvető képi világ egyezésén túl mégis mutatnak eltolódásokat egy skálán, bár érdekes módon, a más és más sorozatokba tartozó képeket viszonylag könnyen tudnánk összetartozónak vélni, azaz, a különböző sorozatok nem rendelkeznek erőteljes saját-vonásokkal.⁸ A néző önmagukra záródó képeket lát, mintegy külön univerzumokat, amelyeket szinte csak azért próbálunk fejben egymáshoz illesztgetni,

mert tudjuk, hogy egy sorozat részei. Összességében tekintve a fotóanyagra, elmondhatjuk, hogy vannak fotók, amelyek szinte beazonosíthatatlan, erősen absztrahált, a végtelenségig drámaivá fokozott, a földi, kézzelfogható valóságtól, az eredeti helyzetnek csak elképzelhető, belefantáziálható látványától egészen elszakadó képekké lesznek, és olykor mintha nem is a földön készültek volna, hanem az űrben, vagy egy totálisan emberi lét nélküli időben. Az égből gomolyogva leszakadó, a sötétséget áttörő és fentről lehömpölygő fény a Teremtés első mozzanatának felvétele is lehetne akár, a fény és sötétség kettéválasztása, vagy amint ezek első hasadása a rögtön utánuk elválasztott eget és vizet tenné láthatóvá éppen. A narratív kapaszkodók nélküli képek mellett több fényképen a füstszerűvé, lassan áramló köddé sűrűsödött, vagy olykor a szemcséesség fokától függően porviharként szinte mindent betakaró,

Gilles Roudière: *Trova*, Cuba, Trinidad, 2016, 20x30 cm

felülíró fény oldja az alakok körvonalait, rejt el részleteiket szemünk elől. De néhány foton élesebben kirajzolódó formákat is látunk, egy gyermek arcát (vagy csak alakját, a napsütést árnyékolandó szeme elé emelt kezét, amely szürreális módon fénylik, mintha magából a kézfejből sugározna a fény, amelytől óvni akarja magát az alak). Izgalmas ugyanakkor, hogy az állatalakok rendszerint teljes élességgel szerepelnek a képeken, és ez a vonás az, amely a fotós humorát érzékelteti, ugyanakkor oldja a drámai felhangot, és kiindulópontot ad a képek kevésbé negatív értelmezéséhez. Ezek, a többihez képest szokatlanul éles, kivehető, a részletekkel és megfogható téri viszonylatokkal operáló képek is egy ember nélküli világ csendjét árasztják. Mintegy csendéletekként tekinthetjük őket. Az állatok ebben az álombéli, varázslatos néma közegben teljesen egy anyagból formálnak tűnnek a környezetükkel: lépcsőkkel, házfalakkal, utcarészlettel. Akció, azaz valamilyen történés kevés szerepel a képeken: a romok között ágaskodó, lovát megülő lovas képe egészen szürreális, a partra épp kímászó, víztől csöpögő, elcsigázott alak mögött a hídon a tömeg, mint közönség érződik, de a távolság, a részletek hiánya miatt a történet inkább csak intuíciókkal fejthető fel. Azt tudjuk, hogy éppen egy kávézóban ülő figurákat látunk, vagy az utcán jövő-menő embereket, mégis, a sok részlet, amely hiányzik, mintha a saját lényegükre, alapvonalaira redukálná a látványokat.

Gilles Roudière: *Trova*, Cuba, Havana 4, 2016, 20x30 cm

Gilles Roudière: *Trova*, Cuba, Havana 4, 2016, 20x30 cm

Az említett Giacometti-asszociáció mellett több képzőművészeti, egész pontosan festészeti eszköz is eszünkbe juthat, amikor Roudière képeit nézzük: a kontúrok hiánya, a sötét és világos foltok átmenetei Leonardo két kulcs-eszközét, a *sfumato*t (füst-szerűséget) és a *chiaroscuro*t (sötét és világos felületek kontrasztjára építő kompozíciót) juttathatja eszünkbe. Az alacsony, végtelen horizontra boruló hatalmas ég pedig a barokk tájképfestészetet, amely első ízben változtatta így egészen apróvá és jelentéktelenné az emberi alakot: az univerzumban arányosan akkorának, amekkora nagyjából ténylegesen. A fekete és a fehér mindent elnyelő végletei között áramló képi világába beenged minket a fotós: saját hozott anyagunktól függően úszhatunk bele ebbe a látomásos, időn és téren túli világba.

¹ A cím idézet az Esti Kornél zenekar *Sűrű kód* című számából.

² Az üzleti világot odahagyva költözött oda, hogy az eleinte csak hobbiként, az utazásai során készített képek után professzionális fotósként működhesen. Szakkönyvek, illetve fotóügyvétségek oldalainak tanulmányozását tekinthetjük a fotóssá válás első fázisának.

³ Gregory Eddi Jones: *The Spirit of Albania: A Conversation with Street Photographer Gilles Roudière*, 2014. február 12. <https://petapixel.com/2014/02/12/spirit-albania-conversation-gilles-roudiere/> Letöltés ideje: 2019. 03. 21.

⁴ A tárlat a Budapesti Francia Intézetrel közös rendezésben valósult meg.

⁵ A fotók kis formátumú géppel készülnek, s végső formájukat az utómunkák során nyerik el.

⁶ *l. m.*

⁷ Köszönet az információért Somosi Ritának, a budapesti kiállítás kurátorának.

⁸ Off-line-ban, azaz a kiállításon a kivitelezett formátum, méretek és az installálás különbségei erősebb különbséget eredményeztek.